

3. *Браверман А.* Интегральная оценка результативности предприятий / А. Браверман, А. Саулин // Вопросы экономики. — 1998. — № 6. — С. 28—37.

4. *Основи фінансового менеджменту* / Е.Ф. Бригхем. — К.: Молодь, 1997. — 998 с.

5. *Бугров Д.* Метрика ефективності / Д. Бугров // Вестник McKinsey. — 2001 — № 3. — С. 8—16.

6. *Бузько І. Р.* Стратегічний потенціал і формування пріоритетів у розвитку підприємств: монографія / І. Р. Бузько, І. Є. Дмитренко, О. А. Сущенко. — Алчевськ: Вид-во «ДГМІ», 2002. — 216 с.

7. *Григорьев В. В., Островкин И. М.* Оценка предприятий. Имущественный подход: Учеб.-практ. пособие / В. В. Григорьев, И. М. Островкин. — М.: Дело, 1998. — 224 с.

8. *Друкер П.* Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения [пер. с англ.] / П. Друкер. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 2001. — 288 с.

9. *Кокинз Г.* Управление результативностью: Как преодолеть разрыв между объявленной стратегией и реальными процессами / Г. Кокинз. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 315 с.

10. *Колас Б.* Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции, методы: Учеб. пособие [пер. с фр.] / Б. Колас. — М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. — 576 с.

11. *Риполь-Сарагоси Ф. Б.* Основы финансового и управленческого анализа / Ф. Б. Риполь-Сарагоси. — М.: Приор, 1999. — 224 с.

12. *Andrejko L.* Value-added assessment: a view from a practitioner / L. Andrejko // Journal of Educational and Behavioral Statistics. — 2004. — 29(1). — P. 7—9.

Стаття надійшла до редакції 10.01. 2011 року.

УДК 657.421

О. С. Гавриловський,

канд. екон. наук, ст. викладач кафедри аудиту
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОПОДАТКУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ

АНОТАЦІЯ. Розглядається питання оподаткування фінансової допомоги. Автор розкриває сутність фінансової допомоги, основні види прибутку, визначення поворотної та безповоротної фінансової допомоги. Розглянуто визначення фінансової допомоги, яке на сьогоднішній день в Україні не врегульоване.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансова допомога, поворотна фінансова допомога, безповоротна фінансова допомога, кредитор, фінансовий кредит, договір, первинний документ.

АННОТАЦИЯ. В статье рассматривается вопрос налогообложения финансовой помощи. Автор раскрывает определение финансовой помощи, основные виды прибыли, определение возвратной и безвозвратной финансовой помощи. Рассмотрено налогообложение финансовой помощи, которое на сегодняшний день в Украине не урегулировано.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовая помощь, возвратная финансовая помощь, безвозвратная финансовая помощь, кредитор, финансовый кредит, договор, первичный документ.

ABSTRACT. The question of taxation of financial help is examined in the article. An author exposes essence of financial help, basic types of income, determination of turning and irretrievable financial help. Determination of financial help, which for today in Ukraine is not well-regulated, is in-process considered.

KEY WORDS: financial help, turning financial help, irretrievable financial help, creditor, financial credit, agreement, primary document.

Однією з вимог прийняття України в СОТ була гармонізація українського законодавства з міжнародним, тому розглянемо деякі аспекти чинного Цивільного кодексу України, пов'язаних з погашенням поручителем зобов'язань за боржника за кредитним договором.

Цивільний кодекс України встановлює наступні вимоги до заміни кредитора у зобов'язанні (при виконанні зобов'язання поручителем) [5].

Пунктом 3 ч.1 ст. 512 ЦК України передбачено, що кредитор у зобов'язанні може бути замінений іншою особою внаслідок виконання обов'язку боржника поручителем [5].

Заміна кредитора у зобов'язанні здійснюється без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 1 т. 516 ЦКУ) [5].

Первісний кредитор у зобов'язанні повинен передати новому кредиторіві документи, які засвідчують права, що передаються, та інформацію, яка є важливою для їх здійснення. Боржник має право не виконувати свого обов'язку новому кредиторіві до надання боржникові доказів переходу до нового кредитора прав у зобов'язанні (ст. 517 ЦКУ) [5].

Приписами ст. 513 ЦКУ, правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні вчиняється у такій самій формі, що і правочин, на підставі якого виникло зобов'язання, право вимоги за яким передається новому кредиторіві. Правочин щодо заміни кредитора у зобов'язанні, яке вникло на підставі правочину, що підлягає державній реєстрації, має бути зареєстрований в порядку, встановленому для реєстрації цього правочину, якщо інше не встановлено законом [5].

Відтак, якщо до вказаного договору застосовується українське законодавство, то заміна кредитора за зовнішньоекономічним договором позики, що зареєстрований в НБУ, має бути зареєстрована в державних органах.

Статтею 514 ЦК України визначено, що до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом [5].

Проаналізувавши нормативно законодавчу базу України досліджено, що враховуючи приписи вказаної статті стосовно обсягів і на умов зобов'язань, що переходять до нового кредитора від первісного кредитора, зміст правочину (в даному випадку умови надання та погашення позики) не змінюється від зміни кредиторів.

Сторонами договору можуть бути фізичні та юридичні особи незалежно від їх правового статусу.

Так як позика є поворотною допомогою — фінансовою чи іншою матеріальною, то вона передбачає повернення позичальником позикодавцю:

- суми грошей, яка йому передавалась;
- отриманих речей чи рівної кількості речей.

Відповідно до п. 1.11 ст. 1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР, із змінами і доповненнями, кредит — кошти та матеріальні цінності, які надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент. Кредит розподіляється на фінансовий кредит, товарний кредит, інвестиційний податковий кредит та кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики [1].

Особа, яка надає кредитні кошти називається кредитором, а отримувач цих коштів — позичальником.

Документальним підтвердженням виконання сторонами умов договору є належним чином оформлені первинні документи.

Відповідно до Стандартів бухгалтерського обліку в Україні затверджених наказом Міністерства фінансів в Україні від 31.03.1999 р. № 87 та зареєстрованих у Міністерстві юстиції України від 21.06.1999 р. за № 391/3684; Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XV; Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР, бухгалтерський та податковий облік базується на даних первинних документів, які підтверджують здійснення господарських операцій [2—4].

Первинний документ, згідно ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, із змінами і доповненнями, це документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення [2].

У статті 9 даного Закону зазначено, що підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо — безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи [2].

Первинні документи для надання їм юридичної сили і доказовості повинні мати такі обов'язкові реквізити: назва підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа, код форми, дата і місце складання, зміст господарської операції, вимірники господарської операції, посади, прізвища і підписи осіб, відповідальних за дозвіл та здійснення господарської операції і складання первинного документа.

Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 р. № 283/97-ВР (п. 1.31) визначено, що продажем товарів є будь-які операції, що здійснюються з договором купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію, незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів [1].

Відповідно до ст. 558 ЦКУ, поручитель має право на оплату послуг, наданих ним боржнику [5].

Як слідує із договору позики, поручитель передбачив сплату українським боржником відсотків, крім відшкодування суми, оплаченої первісному кредиторіві.

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» у ст. 1 надано визначення таких термінів [1]:

- фінансовий кредит — кошти, які надаються банком — резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа

згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством, а також іноземними урядами або його офіційними агентствами чи міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами-нерезидентами у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. Правила надання фінансових кредитів встановлюються Національним банком України (стосовно банківських кредитів), а також Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій) відповідно до законодавства (пп. 1.11.1 п. 1.11 ст. 1);

- поворотна фінансова допомога — це сума коштів, передана платнику податку у користування на визначений строк відповідно до договорів, які не передбачають нарахування процентів або надання інших видів компенсацій як плати за користування такими коштами (пп. 1.22.2 п. 1.22 ст. 1).

Сума поворотної фінансової допомоги, незалежно від того, за якими договорами вони отримані, підлягають включенню до складу валових доходів позичальника і оподатковуються податком на прибуток.

Стосовно інших видів фінансової допомоги, зокрема поворотної фінансової допомоги, включення до складу валового доходу передбачено.

Слід зазначити, що фінансова допомога на зворотній основі та безповоротна фінансова допомога мають різний економічний і правовий зміст і тому по різному відображаються в бухгалтерському обліку. Зокрема, фінансова допомога на зворотній основі відповідно до Інструкції «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. враховується на рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання». Безповоротна фінансова допомога обліковується на рахунку 74 «Інші доходи», субрахунок 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів» [3].

Таким чином, з метою оподаткування податком на прибуток розрізняють поняття «фінансовий кредит» та «договір поворотної фінансової допомоги». Фінансовий кредит надається фінансовою установою резидентом або нерезидентом або небанківської фінансовою установою, а також може бути наданий іншими кредиторами-нерезидентами у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. При цьому, фінансові кредити підлягають обов'язковій реєстрації

Національним банком України (стосовно банківських кредитів) або Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій). Отже, у разі відсутності відповідної реєстрації договору позики, він може підпадати під визначення «поворотної фінансової допомоги» та являтися об'єктом оподаткування податку на прибуток.

Література

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (зі змінами і доповненнями) від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР.
2. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
3. Інструкції «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р.
4. Стандарти бухгалтерського обліку в Україні затверджені наказом Міністерства фінансів в Україні від 31.03.1999 р. № 87 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 21.06.1999 р. за № 391/3684.
5. Цивільний кодекс України //www.rada.gov.ua.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2011р.

УДК 657

С. М. Галенко, аспірант кафедри обліку
в кредитних і бюджетних установах
та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто стан, проблеми і напрями розвитку аналізу господарської діяльності комунальних підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аналіз господарської діяльності комунальних підприємств, показники, коефіцієнти, програмно-цільовий метод, стратегічний аналіз.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены состояние, проблемы и пути развития анализа хозяйственной деятельности коммунальных предприятий.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: анализ хозяйственной деятельности коммунальных предприятий, показатели, коэффициенты, программно-целевой метод, стратегический анализ.